

מכתבים למערכת

נציבות הדורות הבאים -

המאבק עדיין לא הסתיים

חגובה למאמר: ביטול נציבות הדורות הבאים - בין פוליטיקה ואתיקה

באחד הכנסים הנלווים לוועידת כדור הארץ, שהתקיימה בחודש יוני האחרון בריו דה'ז'נירו, הוקדש מושב מיוחד לדיון במצבו של מוסד נציבות הדורות הבאים ברחבי העולם. הדיווח של הנציג הישראלי על חיסולה של הנציבות בארץ התקבל בהפתעה ובצער. בשנת 2001 הייתה ישראל לאחת המדינות הראשונות שהקימו גוף שמטרתו העיקרית הן לשלב חשיבה הנוגעת לעתיד בתהליך החקיקה ולהצביע על השלכות ארוכות טווח שלה. הנציבות נעשתה במקרה מעין "לוביסט של הציבור" שייצג בכנסת אינטרסים אזרחיים, חברתיים וסביבתיים, ובכך העלתה את חמתם של חלק מחברי הכנסת. מדינות נוספות הלכו בעקבות ישראל, וגם בחלק מהן התפתח מאבק עם המערכת הפוליטית, שלא ששה להתמודד עם מעורבות של מוסד חיצוני, הצופה לטווחים ארוכים יותר מאורכה של קדנציה פוליטית.

מאמר שהתפרסם לאחרונה באקולוגיה וסביבה [1] עסק בהתנגדות המערכת הפוליטית לקיומה של הנציבות, ובין השאר תיאר את השתלשלות האירועים שהביאה לביטול הנציבות. לטעמנו, חסר במאמר תיאור של המאבק הציבורי הרחב למען המשך פעילותה של הנציבות, בהובלת ארגוני הסביבה.

המאבק הציבורי נגד ביטולה של נציבות הדורות הבאים החל כבר בשנת 2006, עם סיום כהונתו של הנציב הראשון, השופט בדימוס שלמה שוהם. לאחר הבחירות ב-2009 הגבירו ארגוני הסביבה את פעילותם, אך עתירה לבג"צ שהגיש משרד עורכי דין פרטי, הביאה את יו"ר הכנסת לתמוך בביטול הנציבות, כדי שלא להימצא במצב של הפרת חוק. בשלב זה נעשה המאבק פומבי, ולארגוני הסביבה הצטרפה התאחדות הסטודנטים הארצית [2]. הצעת חוק חלופית, דיונים בוועדת הכנסת ובמליאה, פגישות עם חברי כנסת רבים, מכתבים של אנשי אקדמיה, עצומות באינטרנט, כתריסר מאמרי דעה וסיקור תקשורתי נרחב - כל אלה לא מנעו את התוצאה של ביטול החוק ברוב גדול בכנסת.

בביטול הנציבות הכנסת ירתה לעצמה ברגל וחזקה דווקא את הממשלה. בעידן שמרבית החוקים בו הם יוזמה ממשלתית,

הכנסת זקוקה לא רק למידע מהימן (הניתן לה על-ידי מרכז המחקר והמידע) אלא גם להערכות מקצועיות בדבר השלכותיה של החקיקה על מגוון היבטים בחברה הישראלית, בטווח הקצר והרחוק. גם החברה האזרחית נשארה בלי לוביסט ציבורי נטול פניות, שאינו נשלט בידי הטייקונים והאינטרסים של בעלי ההון.

המאבק על נציבות הדורות הבאים נסב סביב תפיסות בסיסיות לגבי מהותה של הדמוקרטיה הישראלית, והוא כרוך בפער שבין דמוקרטיה פורמלית לבין דמוקרטיה מהותית. חברי הכנסת המתנגדים סברו שעצם קיומו של גוף עצמאי, שיצביע על שיקולים ארוכי טווח, מאיים על מעמדם כמחוקקים. הם אף תיארו את הנציבות כמאחז של הרשות השופטת בתוך הרשות המחוקקת. תפיסה זו אינה מעוגנת במציאות, שכן מעולם לא הותר לנציבות להתערב בהליך החקיקה או לעכבו, ולמותר לציין כי ההכרעה תמיד נותרה בידי חברי הכנסת.

בכוונת ארגוני הסביבה לחזור ולהעלות את הסוגיה על סדר היום הציבורי והפוליטי, ולקדם מחשבה מחודשת בנושא חלופות לגוף ציבורי עצמאי, שילווה תהליכים של חקיקה וקבלת החלטות תוך הסתכלות לעתיד שמעבר לבחירות הבאות.

בברכה,

נאור ירושלמי, מנכ"ל חיים וסביבה - ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל

מאיה קרבטרי, סמנכ"ל ומנהלת קשרי ממשל בחיים וסביבה

מקורות

- [1] דרור ג. 2012. ביטול נציבות הדורות הבאים - בין פוליטיקה ואתיקה. אקולוגיה וסביבה 3(2): 161-165.
- [2] לביא א"א. 2010. עם הפנים לעתיד - נייר עמדה בנושא נציבות הדורות הבאים וקריאה להחזרתה לפעילות מלאה. תל-אביב: התאחדות הסטודנטים בישראל.